

**ПОЗИТИВНА І НЕГАТИВНА КОНЦЕПЦІЇ СВОБОДИ – ДВІ
СТОРОНИ, ОДНА МЕДАЛЬ**

Марущак Денис Олегович, курсант факультету внутрішніх військ навчально-наукового інституту підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: викладач кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, кандидат філософських наук *Бандурка А.С.*

Проблема свободи та вільного самоздійснення – одна з найстаріших і найскладніших проблем, яка хвилювала багатьох мислителів протягом всієї історії людства, адже чи не заради бажання залишитися вільним у своїх поглядах та діях Сократ випив чашку цикути? Чи не заради бажання вільно слідувати поклику серця та розуму Джордано Бруно горів на кострі? Чи не заради неї освічені люди Радянського Союзу нехтували своїм життям?

Актуальність дослідження свободи обумовлюється глобальністю проблеми, яку із століття в століття намагаються розгадати багато поколінь. Нерозв'язність цієї проблеми пов'язана ще й з тим, що зміст самого поняття свободи за законами діалектики змінювався разом з історичним розвитком людства - в кожному епоху проблема свободи ставилася і вирішувалася по-різному. Однак, це не означає марність дослідження проблеми свободи, а лише звертає нашу увагу на необхідність поступового прояснення конкретних елементів концепту, тому метою моєї роботи було дослідження появи розуміння свободи як здатності до дії на протигагу новочасівському розумінню свободи як свободи від зовнішніх втручань. Отже, об'єктом роботи є поняття свободи, предметом – його позитивна та негативна концепції. Далі я хотів би представити вам найбільш суттєві висновки.

Витоки сучасного розуміння індивідуальної свободи криються у християнстві. Бог християн є саме Особа або Персона. Тому і людина, створена за образом та подобою Творця, теж особа. Суттєвим її атрибутом є свобода, зокрема свобода волі, хоча через гріхопадіння вона втратила первозданну єдність і повноту.

Секуляризувавши поняття свободи та перевіривши його повністю в «емпіричну» площину, представники філософії Нового Часу розпочали нові глибинні розвідки даного поняття.

Спільними зусиллями Томаса Гоббса та Джона Локка вибудувалося пояснення виникнення політичного суспільства і держави у термінах природних прав людини та суспільного договору: укладання такого договору дозволило множині індивідуумів здолати негаразди додержавного стану «війни усіх проти всіх», пов'язані з регулярним порушенням їх

природних прав – на життя, особисту безпеку, свободу і приватну власність.

З тих пір індивідуальна свобода стає засадничою цінністю лібералізму, гарантування якої, зокрема, виправдовує існування держави та є її прямим обов'язком. Проте лібералізм цінує не будь-яку свободу.

«Природна свобода людини полягає у тому, що вона є вільною від будь-якої вищої за неї влади на землі і не підкоряється волі чи законодавчій владі іншої людини, а керується тільки законам природи. Свобода людини у суспільстві полягає в тому, що вона не підкоряється жодній іншій законодавчій владі, окрім тієї, котра встановлена за згодою у державі, і не знаходиться у підпорядкуванні чийсь-небудь волі та не обмежена жодним законом, виключаючи ті, що будуть встановлені певним законодавчим органом відповідно до висловленої йому довіри», – прокламував Джон Локк в «Двох трактатах про правління».

В сучасних термінах, цей тип свободи отримав назву «негативної» не в значенні «поганого», а в значенні «вільної від зовнішніх втручань». Таким чином, свобода людини у суспільстві порівняно з природною свободою виявлялася обмеженою законом, встановленим визнаним законодавчим органом. Хоча закон до певної міри звужував свободу людини, істотною компенсацією за це було усунення загрози свавільного примусу з боку інших осіб, гарантування рівних прав.

Однак, з розвитком суспільних відносин виявилось, що гарантувати рівні права не достатньо для того, щоб вони дійсно були рівними, а люди – вільними. Усвідомлення цього факту прийшло всередині - наприкінці XIX століття, коли роботодавці почали активно та безвідповідально використовувати робочу силу. Це помітив Маркс, це помітив Томас Грін. Оскільки зuboжіле населення, вимушене працювати по 20 годин на добу заради їжі, навряд чи можна вважати вільним, хоча де факто воно таким визнавалося, поняття свободи знову переосмислилося і на додаток до поняття негативної свободи – свободи від втручання – додалось поняття позитивної свободи, або свободи-здатності дії.

Цей розподіл був ясно артикулований видатним ліберальним філософом XX століття – Ісаєю Берліном, зокрема в його есе «Два концепти свободи».

Обґрунтовуючись його ідеями, я вважаю, що негативна свобода людини існує в тій мірі, в якій ніхто не перешкоджає її діям. Вона являє собою максимальне зняття зовнішніх обмежень, можливе в упорядкованому людському суспільстві. Обмеження ж свободи - це свідоме втручання людей, що не дає можливості реалізувати певні вчинки особистості, яка знаходиться в у сумісному середовищі. Отже, бути вільним в цьому сенсі, означає відсутність втручання інших. Чим ширша область невтручання - тим більше свобода.

Границі цієї свободи визначаються лише шкодою, яку одна людина може в ході своєї діяльності нанести іншій. Така свобода має на увазі не втручання в особисті справи громадян, зокрема, укладання різноманітних

робочих контрактів. З одного боку, вони є компетенцією виключно міжособистісних відносин, з іншого, пам'ятаючи про нерівноцінний розподіл ресурсів на землі (у тому рахунку й фізичних та розумових), можна припустити, що такі контракти будуть нечесними по відношенню до тих, хто отримав менше знань, здібностей, можливостей при наявності умовної рівності прав всіх громадян. Тому постає питання чи є реально вільним індивідуум, який знаходиться у скрутному матеріальному становищі, причому інколи – не зі своєї вини? Чи може він вільно і у законний спосіб реалізовувати свій потяг до гідного життя?

Я відповідаю на ці питання негативно та вважаю, що справжня свобода – це не лише свобода від невтручання, але й свобода робити щось за власним вибором, тобто свобода позитивна. Забезпечувати людину свободою позитивною покликана, на мою думку, держава, яка має створювати належні матеріальні умови, доступ до освіти, охорони здоров'я та суспільного порядку. Останнє, до речі покладено на плечі внутрішніх військ, які в даному контексті уособлюють державу. Ми, іноді втручаючись в міжособистісні справи, і таким чином, порушуючи границі негативної свободи, насправді ставимо за мету підтримку свободи позитивної у вищевикладеному значенні. Роз'яснення цього нашим співвітчизникам могла б сприяти покращенню іміджу міліції, а також зменшити тиск на міліцію з боку широкого громадянського загалу.

ПОЛІТИКА ТА МОРАЛЬ ЯК ФОРМИ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТА ВЗАЄМОДІЇ

Бонь Альона Володимирівна, курсант факультету підготовки кадрів для підрозділів боротьби з незаконним обігом наркотиків Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: заступник начальника кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент *Павлишин О.В.*

Актуальність досліджуваної проблеми полягає у тому, що сьогодні в Україні багато суперечностей суспільного життя виникають саме через неузгодженість діяльності різноманітних політичних течій із моральними орієнтирами суспільства.

Сучасне політичне життя є настільки складним та багатоаспектним явищем, що дуже часто сьогоденні цілі та завдання стають важливішими за загальнолюдські цінності та моральні норми. Це неминуче може призвести до суспільних явищ, що мають однозначно деструктивний характер. Тому сучасний політикум необхідно вести до русла консолідації та злагоди. Тут без урахування загальнолюдських моральних норм, цінностей та розвиненої самосвідомості не обійтись.

Буденний (емпіричний) рівень політичної свідомості фіксує переважно зовнішні аспекти подій і явищ, що відбуваються на поверхні